

Nationaløkonomisk Forening

afholdt Møde Onsdagen d. 17 Marts. Til ny Medlemmer optoges dlrr. Politidirektor Etatsraad Crone, Grosserer S Meyer, Fabrikdirektor Phil. Schou, Fuldmægtig i Indenrigsministeriet, cand. jur. Sørensen, Assistent i Indenrigsm., cand. jur. A. Thiele og Grosserer Tutein.

Docent Dr. phil. **Julius Petersen** indledede en Diskussion om
Visse Beskatningsmaaders Indflydelse paa Produktion og Fordeling.

Dr. **Jul. Petersen** vilde anstille en væsenlig theoretisk og abstrakt Undersøgelse, og derimod overlade Andre Sagens mere praktiske Side. Først gjaldt det at komme paa det Rene med, hvilke Forudsætninger der burde vælges; thi Forudsætninger maatte der gaas ud fra, men disse burde dog ikke gjerne ligge alt for fjernt fra de virkelige Forhold. Taleren vilde da først forudsætte, at Kapitalen var fuldstændig bevægelig, saa at den vilde søge derhen, hvor det betalte sig bedst. Kapitalen er ganske vist ikke nu saaledes fuldt bevægelig, men en Forudsætning herom var dog kun en Forudsætning af den ideelle Tilstand, som vi stræbe henimod. Under denne Forudsætning vilde Renten i Landet overalt være den samme; men Kapitalen forudsættes ikke alene fuldt bevægelig i selve Landet, men ogsaa bevægelig fra det ene Land til det andet; derfor kan Rentefoden godt være forskjellig her og i Udlandet, idet vi forlange en vis Sikkerhedspræmie for at sende vore Penge ud af Landet, men Rentefoden hos os maa gaa op og ned samtidig med Rentefoden paa Verdensmarkedet. Endvidere forudsatte Taleren, at Arbejdernes Antal var uforandret. Det var jo vel muligt, at en Skat kunde bevirke Ind- eller Udvandring; men herfra vilde Taleren se bort. Fremdeles skulde her kun tænkes

paa et lille Land, et Land, der — som Danmark — var saa lille, at det ikke kunde øve nogen Indflydelse paa Verdensmarkedet. Danmark havde, saalænge Kapitalens Bevægelighed forudsattes, ingen Indflydelse paa Rentefoden i Udlandet, ligesom heller ikke paa Priserne. At vi saaledes kunne betragte Rentefoden og Priserne paa Varer, vi handle om med Udlandet, som bekjendte, letter meget Undersøgelsen. — En Skat kunde jo bevirke en Formindskelse af Forbruget; det gjaldt derfor at være paa det Rene med, hvilken Indvirkning en Formindskelse af Forbruget vilde have paa Produktionen, idet vi først betragte den direkte Virkning af Formindskelsen af Forbruget og senere den indirekte ved Kapitalbesparelsen fremkaldte Virkning. Var den paagjældende Vare en Vare, der produceredes her i Landet, og af hvilken der fandt Udførsel Sted til Udlandet, f. Ex. Korn, vilde en Formindskelse af Forbruget ikke have nogen Indflydelse paa Produktionen: forbrugte vi 1000 Tdr. Korn mindre, behøvede vi ikke derfor at producere 1000 Tdr. mindre; men vi vilde sælge 1000 Tdr. mere til Udlandet. Lige-saalidt vilde Produktionen paavirkes deraf, at vi formindskede Forbruget af en Vare, som vi indførte fra Udlandet. Tilbage stod saaledes kun Spørgsmaalet om, hvorledes Forholdene vilde stille sig, naar den Vare, hvis Forbrug formindskedes, hverken blev solgt til eller kjøbt af Udlandet, men produceret i Landet netop i den Mængde, vi forbrugte. Her vilde ganske vist en Formindskelse i Forbruget medføre en tilsvarende Formindskelse i Produktionen af den paagjældende Vare; men det vilde kun have den Følge, at Kapitalen, der jo forudsattes fuldt bevægelig, vilde gaa over til Produktion af Varer til Udførsel, saalænge dette kunde ske uden Anvendelse af daarligere Produktionsredskaber. Dersom der ikke gaves saadanne, blev Forholdet mere sammensat, men havde neppe videre Betydning. Med denne Begrænsning virkede Formindskelse i Forbruget altsaa kun gennem Kapitalbesparelsen. — Taleren gik derefter over til at undersøge, hvad Indflydelse en Skat som Indkomstskatten vilde øve. Han bemærkede, at han ikke vilde fordybe sig i Spørgsmaalet om, hvorledes Skatten blev anvendt, men kun fremhæve, at dens Anvendelse ikke var ligegyldig; han

vilde kun forudsætte, at den blev brugt paa en saadan Maade (f. Ex. til Opkjøb af Kanoner), at den ikke vilde faa Indflydelse paa Produktionen i Landet; — hvilken Virkning vilde det da have, at Skatten gjorde et Hul i Kapitalen lig Skatten minus Besparelsen i Forbruget? Skatten vilde ikke blive taget af den flydende Kapital, ej heller af den faste; Produktionen vilde da blive fordelagtigere for Kapitalisten, og Kapitalen strømmede til fra Udlandet, til den tidligere Rentefod alter var naaet. Af samme Grund kan Produktioner med Jordrente ikke paavirkes. For saadan fast Kapital, hvis Mængde man kan forøge uden at gaa til daarligere (f. Ex. Maskiner af samme Slags som de gamle) var fornødt ubestemt. Med denne Begrænsning blev saaledes Resultatet, at Skatten maatte tages af de Penge, der ellers vilde blive laante til Udlandet. Skatten vilde altsaa kun paavirke vort Forhold til Udlandet, den vilde være uden Indflydelse paa Arbejdsløn og Rentefod. — Ved sin Omtale af Skatter paa Varer fremhævede Taleren særlig Udførselstoldens Betydning. Udførselstold paa Korn vilde bevirke, at Priserne faldt saa meget som Toldens Størrelse, ligesom den ogsaa vilde medføre, at de sletteste Jorder vilde udgaa af Dyrkning. Vilde dette ikke give et Nationaltab? Jo, ganske vist; men det vilde ikke være saa stort, som man muligvis tænkte sig det. For det Kornets Vedkommende, der blev i Landet, vilde der ikke være noget Tab; det kunde gjerne være, at Landmanden vilde faa 1 Rdl. mindre for 1 Td. Korn; men saa vilde Forbrugerne faa det saameget billigere, og naar den Ene taber 1 Rdl., medens den Anden vinder 1 Rdl., kan der ikke tales om Nationaltab. Det, at Landejendommene faldt i Værdi, burde heller ikke regnes som Nationaltab, naar Staten i den kapitaliserede Skat vandt ligesaameget som Landmanden tabte. Dette gjaldt imidlertid kun under Forudsætning af, at vi nu vilde udføre ligesaameget som før; men denne Forudsætning holdt ikke Stik: der vilde ikke blive produceret saameget som før; der vilde altsaa heller ikke blive udført saa meget som før. Her havdes Tabet. Hvor stort vilde det være: det vilde være lig Halvdelen af Tolden paa saa stor en Mængde Korn, som der nu udførtes mindre end før. Der tabtes nemlig den tidligere Jord-

rente paa den Jord, der gik ud af Dyrkning, og denne Jordrente varierede fra Intel til Skattens Beløb, og var altsaa i Gjennemsnit Halvdelen af denne. Dette var Mangelen ved Udførselstolden, men den kunde ogsaa have sine gode Sider; særlig burde det fremhæves, at den vilde bringe den reelle Arbejdsløn til at stige. En Skat, der lagdes paa Produkter, hvor der var Jordrente, vilde altid medføre et Tab lig det Halve af Skatten paa hvad der i det ene Tilfælde vilde frembringes mindre end i det andet. Om end Udførselstold saaledes var et Onde, vilde den dog ikke under alle Omstændigheder være forkastelig. I ethvert Tilfælde maatte der vælges mellem den eller lignende Midler og det andet, endnu større Onde, som Kommunikationsmidlernes Udvikling havde ført med sig: den uretfærdige Fordeling. Udviklingen af Kommunikationsmidlerne havde bragt Landejendommene til at stige i Værdi; men dette var en Kapitalforøgelse, som Ejerne ikke selv havde fremkaldt. Denne Fordel burde være kommet hele Samfundet, ikke en enkelt Klasse til Gode. Nu derimod var hele Fordelen og mere til (ved de dyrere Fødemidler) udelukkende gaaet til den ene Part. Her var der et Punkt, hvor Økonomien burde have vist sin Betydning ved at forandre denne Udvikling af Forholdene. Forøvrigt behøvede man ikke at vælge mellem det Nationaltab, Udførselstolden gav, og den nuværende kolossal uretfærdige Fordeling: istedetfor at tage en Udførselstold, der havde den Mislighed, at den vilde træffe alle Landmænd lige haardt uden Hensyn til, hvormeget de havde profileret ved Kommunikationsmidlerne, vilde det være bedre at lægge en Skat paa Befordring af Varer. Med Hensyn til en saadan Skats Størrelse og Paaligning vilde der rejse sig praktiske Spørgsmaal, hvis Afgørelse maatte overlades til de praktiske Folk. En paa Vurdering støttet Grundskat var maaske det Bedste. For Taleren kom det kun an paa, at man var enig om Principerne; saa fandt man nok de rigtige Veje til Maalet.

Professor **Frederiksen** tilstod, at han havde lidt ondt ved at følge den ærede Indleders Abstraktioner. Indlederen var Mathematiker, og det var maaske derfor, at han jævnlig kjædede Tankerne sammen paa en for Ikke-Mathematikere vanskelig

forstaaelig Maade. Taleren indsaa ikke, hvorfor en Indkomstskat skulde bevirke, at vi laante mindre til Udlandet. Her havde Indlederen dog sikkert abstraheret urigtigt. Der fandtes ikke en saadan Fasthed som den, Dr. Petersen forudsatte; tværtimod vilde den Ene gøre Et, den Anden et Andet. I det virkelige Liv var der ikke noget aldeles Fast og Bestemt. -- Udførselstolden var en Bruttoafgift, og virkede derfor meget skadeligt paa det økonomiske Liv. Den norske Udførselstold paa Træ viste dette tilstrækkeligt. I andre Tilfælde, Sukkertolden i de vestindiske Øer, kunde denne Beskatningsmaade dog bedre forsvares. Udførselstolden vilde i visse Tilfælde, nemlig naar vedkommende Land havde Monopol paa Varens Produktion, blive baaret af Udlandet; i andre af Indlandet. Dr. Petersen vilde have Udførselstolden som en Modvægt mod den Fremgang i Landejendommenes Værdi, som Kommunikationsmidlernes Udvikling havde bevirket. Men Kommunikationsmidlerne havde i Virkeligheden kun forøget visse Ejendommers Værdi i en betydelig Grad; andre Ejendommers Værdi var ikke stegen særdeles meget, og nogle havde endog tabt. Ganske vist havde de forbedrede Kommunikationsmidler bevirket, at nogle Produkter vare blevne dyrere, men mange andre vare blevne billigere; næsten Alt, hvad vi indføre, er blevet billigere. Imidlertid maatte det indrømmes, at man burde være varsom med at gjøre Afgiften af Kommunikationsmidler altfor lav.

Jul. Petersen havde ikke paastaaet, at Kommunikationsmidlerne havde skadet Alt og slet ikke gjort nogle Varer billigere. Men dette havde ingen Indflydelse paa Regnestykket; Alle havde jo nydt godt af den Prisnedgang, der var indtruffen for nogle Varers Vedkommende. Han havde kun betragtet det, der ikke var fælles for Alle, men var tilfaldet en enkelt Klasse. Fra dem, der ikke havde vundet Noget ved Kommunikationsmidlerne, vilde Taleren ikke tage Noget.

Direktør **Bing** ytrede, at den af Dr. Petersen her benyttede Methode adskilte sig fra den, der almindeligst benyttedes i Økonomien, derved at den gav en skarpere Angivelse af Forudsætningerne og var maaske af denne Grund Økonomerne noget fremmed. Imidlertid maatte der ikke indvendes Noget imod

Brugen af Abstraktioner; thi de Økonomer, der vilde behandle det Komplicerede, maatte ogsaa kunne behandle det Simple; kunde de ikke sige Noget om Dette, vilde de heller ikke kunne sige Noget om Hint. — Muligheden af, at en dyr Transport kunde medføre et vist Nationaltab, turde ikke benægtes. Blev Brugen af Jernbanerne 1 $\frac{1}{2}$ dyrere, vilde Folk tabe 1 $\frac{1}{2}$ og Jernbaneselskabet eller Staten vinde 1 $\frac{1}{2}$; forsaavidt vilde der ikke være noget Nationaltab, da det Ene gik op mod det Andet; men det var jo muligt — noget Sikkert kunde ikke vides herom —, at den dyrere Transport vilde medføre en Tilbagegang i Produktionen, og forsaavidt vilde der fremkomme et vist begrænset Nationaltab. Spørgsmaalet var, om Gevinsten paa Jernbanen eller Tabet paa Jorden var størst, eller hvad Landmændene med størst Fordel kunde gjøre, hvis de selv ejede Jernbanen.

Falbe Hansen havde det imod Dr. Petersens Udvikling, at den benyttede Methode var altfor abstrakt. Økonomien var en Realitetsvidenskab, der maatte arbejde med reelle Faktorer. Ligesaa absurd som det vilde være at gjøre Læren om Menneskelivet til Gjenstand for en matematisk Behandling, ligesaa absurd var det at gjøre Læren om Samfundslivet o: Økonomien til en Gjenstand for abstrakt matematisk Behandling, Livets uendelige Vexelvirkning lod sig ikke indrangere i matematiske Ligninger. Økonomiens Love vare desuden ikke exakte og taalte derfor ikke det Konsekvensmageri, som dHrr. Mathematikere gjorde dem til Gjenstand for. Matematikens Betydning for Økonomien var kun at give en bekvem Fremstillingsform for visse Sætninger og yde en Støtte for Tanken ved dens Undersøgelser af de virkelige Forhold; et selvstændig gyldigt Bevis kunde Mathematiken derimod ikke give i Økonomien.

I Anledning af, at Indlederen havde omtalt en Skat paa den Fordel, som visse Samfundsklasser havde af Kommunikationsmidlernes Udvikling, mindede Taleren om, at Kommissionsforslaget til en Omordning af de kommunale Skatter i København foreslog, at et lignende Hensyn burde tages ved saadanne kommunale Foranstaltninger i København, der bragte enkelte Individuer eller Ejendomme særlig Fordel. T. Ex. Anlægget af

den nye Knippelsbro havde forøget Værdien af Ejendommene i Slotsholmsgade, en Del af denne Formuestilvæxt burde efter Forslaget Kommunen tilegne sig gennem Skatterne; Konsekvensen heraf vilde jo imidlertid føre til, at der burde gives Erstatning til de Gader, som Trafikken forlod. En saadan Udmaaling af Fordel og Tab var i ethvert Fald vanskelig og ikke uden sociale Farer.

Frederiksen udtalte, at man i Økonomien ganske vist maatte abstrahere; men dñrr. Petersen og Bings Anvendelse af Mathematiken var ikke heldig; de gik for vidt. Taleren kunde ikke erkjende, at Kommunikationsmidlernes Udvikling skulde have forrykket Fordelingen.

Efter et Par korte Bemærkninger af de foregaaende Talere sluttede Diskussionen.

Prof. Frederiksen gav derefter Meddelelse om den i Øst-rig nysstiftede Nationaløkonomiske Forening (jfr. «Økonomisk Revue» S. 275).

Paa Bestyrelsens Vegne erholdt han Bemyndigelse til at tilsende visse fremmede nationaløkon. Foreninger Beretningerne om den danske Nationaløkonomiske Forenings Virksomhed samt til at anvende et mindre Beløb til en lønnet Sekretær.

Foreningens næste Møde afholdtes d. 14 April. Til ny Medlemmer optoges dñrr. cand. polit. Hjort og Grosserer S. Slomann. Referatet af Forhandlingerne (om «de danske Sparekasser») vil komme i næste Hefte.